

Astrid Roemer

*Over de gekte van
een vrouw*

2016 Prometheus Amsterdam

‘Maar de grootste Liefde blijft onbegrepen en niemand heeft ooit durven zeggen, dat daar een stuk van de hemel begon; het eenzaamste stuk...’

(Albert Helman in *Zuid-Zuid-West*)

Nieuw Amsterdam 26 mei

Blauwe Alcaid

*Vannacht waaide je mijn droom
in ontbloot van alle condities
pijnlijk genoeg niet van je goed
mijn gezicht vergaat met mijn handen
mijn borsten en mijn dijen houd
ik gaaf voor je
zelfleef ik niet mijn ik
Noenka leeft in mij*

Je Gabrielle

voor

Lam van Gisbergen

en voor

Zamani, Safira en mijn jongens

en die mij het Woord gaven...

Lelydorp 29 augustus

Nevelen Merak

Wij zijn aan het groot jaar begonnen. De tijd is uit zijn rechte lijn getreden en is een krimpende ellips geworden. Gabrielle en ik beschrijven er tegengestelde banen verlangend elkaar in het zenit te ontmoeten. Intussen verjongt de natuur zich in sinaas-appeloogsten, kleurige bloesems, ruiende vogels, knalgele kuikens en jaargetijden als regens in mei en zonnebloemen in augustus. Zelfs de zon laat zich onvoorwaardelijk door de passaat naar het westen verdringen en sterrenregens verontrusten mij.

Sinds ze met mij sliep, mijn Gabrielle, naakt als het kloppen van het hart en zuiver als het ruisen van bloed, voelde ik dat ik mijn oerangst voor de slang overwonnen had. Meer dan vijandschap is er tussen zijn zaad en mij. Waar ik hem tegenkom zal ik hem met de hiel verbrijzelen zelfs al raak ik daarbij een been kwijt. Maar het geile onkruid maakt mij ongeduldig want het herbergt geen ene slang.

Ik mis je Gabrielle.

Mijn liefde voor jou uit zich floraal. Tussen het verwilderd groen bloeien onverwelkbaar jouw zaden want in een hof van schaduwbomen en zwampgas bewijs ik de hermafroditendienst uitgelaten en devoot, noemloos teder en zinnelijk.

In trossen, pluimen en aren, bloeien er orchideeën met bizarre lippen die onze aarde willen kussen. Holte in de fallusschede wordt de witte met roze lippen genoemd. Zij ruikt naar bergen

en vrieskou. Haar oorsprong is de Rocky Mountains. Haar bladen zijn gevouwen als handen in gebed. Ik heb een blauwe met een rode lip. Zes hardblauwe bloemdekbladen en een grillige uitloper. Zeven bloembladen. Ze schijnt als een ster in dit nevelendal. Grote Beer noem ik haar.

Mijn klanten komen van ver Gabrielle. Ze zeggen dat het heledal naar bloemen geurt. Dat verheugt me en ik ga door met scheuren terwijl vlinders bijen onzichtbare diertjes en de wind pollinia overbrengen op kleverige stempels tot het hele land om orchideeën roept: onze tijd baart orchideeën Gabrielle!

Je Noenka

ps De haag druipt van zonlicht in overvloedige goudenregen om je te begroeten.

Naschrift

In 1875 werd in Suriname voor het laatst de doodstraf voltrokken. De ongelukkige was een Chinees. Aangewezen door de dubbelsteen had hij samen met twee anderen de opzichter van Plantage Resolutie, die zijn rasgenoten onmenselijk had behandeld, vermoord.

Bij de executie brak het koord dat de luchtwegen moest afsnijden tweemaal. Men werd door vrees bevangen. Doodstraf werd gewijzigd tot twintigjarige dwangarbeid in boeien. Betrokkene heeft slechts een deel van de straf uitgezeten, verkreeg gratie op grond van voorbeeldig gedrag.

Nieuw Amsterdam 19... Gabrielle verzorgt de moestuin. Ze raakt haar hemelse handen ook kwijt aan het grove touw waaruit ze merkwaardig vlechtwerk tovert. Ze onderwerpt zich aan de straf.

Via het OM heb ik weer een verzoek tot gratie ingediend. Mijn negende. Sinds jaren wacht ik op antwoord.

Morgen is het Koninginnedag. Misschien laten ze haar ook vrij. Ik wacht bij de Poort.

Lelydorp 19... De trein gaat niet meer. De goudvelden zijn uitgeput. Busjes uit de stad stoppen voor altijd dezelfde gezichten die snuivend ademen in de wind. Ik ruik ook de orchideeën die sidderen van verlangen naar kou.

Weken gaan en nieuwe komen. Overal dezelfde mensen. Dezelfde zon.

*Een maand geleden hebben we Edith ten grave gedragen.
Kinderen en werkmannen kopen de gekoelde sinaasappelen nu
bij mij.*

Mijn ogen tranen als ik ze schil.

Noenka e kre (Noenka huilt), plagen ze.

Vandaag hebben ze gelijk: ik huil, Astrid.

Ik moet bij mijn Gabrielle zijn op haar vijftigste verjaardag.

Mijn huwelijk duurde precies negen dagen en veroorzaakte in ons oeverstaatje een deining die mij een leven lang onrustig hield.

Het begon in familiekring waar ik die negende nacht mijn ouders wakker klopte.

Het regende fel en gebiedend, en daar het dak van onze woning vrij vlak was drong het geluid dat mijn knokkels op het hout maakten niet naar binnen: het werd zelfs opgenomen in de regelmaat van het vallende hemelwater. Doodse rust vulde het huis.

Mijn handen deden pijn, meer pijn dan mijn hoofd en mijn buik en ik was doornat. En bang, niet alleen voor de dreiging van het kerkhof dat bij het huis lag en in bliksemlicht leek op een gedroomd podium, maar voor de troosteloosheid van de totaal ingeslapen stad, die zich liet innemen door het water, met dit huis van mijn vader en moeder, dat weigerde mij binnen te laten op mijn vlucht naar eclatpoeder en koperpoets, tabak en oude krantenlucht om de geur van bloed die bij me hing weg te maken.

Ik klopte niet meer, maar bonsde krachtig en riep.

Lacherig sloegen water en wind de klacht naar mijn oren terug.

Pijn! Pijn!

Achter mij naakte De Andere Kant.

Geïrriteerd maar opgelucht stond ik mij ogenblikken later in de schuchter verlichte keuken af te vragen hoelang geleden

het was dat ik door het slecht sluitende raam naar binnen was geklommen, maar de herinnering week ineens voor de drang om zo snel mogelijk zo diep mogelijk bij mijn moeder weg te kruipen. Ik werd er warm van, zocht hongerig mijn weg naar hun kamer. Sacraal legde ik mijn hand op de marmeren deurknop, draaide, duwde.

Jaren later begreep ik het: achter die deur heb ik mijn pijndrempel overschreden.

Ze zeiden dat ik een mooi kind was. *Moi misi*, riepen ze en ze trokken me naar zich toe, de vrouwen in hun plooirokken, zodat ik met mijn hoofd precies bij hun buik kwam. Sommige roken naar verse vis, maar ook geuren van ontbinding drongen mijn hoofd binnen. Ik kreunde en wrikte me los.

'Noenka, Noenka,' lonkten ze verlegen, maar ik bleef onder het bed tot mijn moeder kwam en mij in haar schoot sloot: fris, warm en veilig. Er waren tantes die ik aardig vond, alleen al omdat ze niet hun dijen spreidden om me te begroeten, maar met de benen over elkaar gingen zitten en mij naast zich op de bank trokken.

Zij spraken een zacht soort Nederlands en droegen jurken in effen tinten met fluwelen corsages en smalle riemen. Hun benen glommen zijchtig door de nylonkousen en hun donkere schoenen kraakten.

Ma ontving deze dames niet in de keuken en ze schonk thee in Delfts blauwe kopjes en offereerde dunne, goudbruine koekjes.

Terwijl ze vertelden over hun eerbare dochters, hun intelligente zonen, de luie dienstmeiden en het charitatief dameskransje, snoof ik de parfum op die bij elke beweging die zij maakten vrijkwam. Ik hoorde weer van een bazaar, ten bate van een nieuw bureau voor de dominee, die aardige, aardige man met zijn allerliefste blonde echtgenote, en of mevrouw Novar, zoals gewoonlijk, de keuken wilde voorzien van al die

heerlijke, heerlijke snackjes en al dat zalige, zalige gebak van de vorige keer.

Mijn moeder bloosde, ik drukte me trots tegen haar aan, en zei ‘ja-natuurlijk-graag’ en of de mevrouwen niet een stuk pastei mee naar huis wilden nemen, dat dan terstond kantig verpakt en in een zilveren trommel aan de gasten werd overhandigd. Maar als we uitgezwaaid waren, maakte ze een diepe tyuri*: ze sloeg de kussens wild uit en at, bijgestaan door mij, achter elkaar de koekjes op, die aan de beleefdheid waren opgeofferd.

‘Ben je boos?’ vroeg ik, met verse kruimels op mijn tong.

‘Niet boos,’ glimlachte ze terwijl ze me stijf tegen haar aandrukte.

Als de zon zo stond, dat je op je eigen schaduw trapte en ma de baddoeken binnenhaalde, kwam ze aangedobberd. Ik holde naar de poort, verwondde me weer aan de grove kramp, maar pakte overblij de toegestoken hand.

Ze rook naar overrijpe sapatilles, bacoven, en het stengel-tje van de zure-oranje waar ze apathisch op kauwde prikte mij tot niezen toe. Ze bleef even staan, haar gespreide hand op mijn hoofd, en stopte mijn mond vol vreemde zoetigheden, die ze in kleurige stopflessen in een houten bak op het hoofd droeg.

Tegen haar rokken huppend kwam ik met mijn schouder bij de zware zak van haar onderrok, waarin geldstukken zaten, zo veel, voor mij een fortuin dat niemand anders kon bezitten.

Op het achterbalkon van ons huis legde ze kreunend de bak neer en onderhield zich met mijn moeder in een zangerig taaltje waar ik weinig van begreep. Ze dronken gemberbier met blokjes ijs en aten gebakken visjes. Vaak lachten ze uitbundig: ma hoog en rond, Peetje plat en breed.

*orale uiting van minachting

En ik, schuivend van de ene schoot naar de andere, hoop- te dat Peetje nooit weg zou gaan.

Ze ging altijd, mopperend, de bak op het hoofd, de koto* stijf en vol rond haar tanige lichaam. Ik keek haar na, zwaai- de tot mijn ogen pijn deden van zonlicht en een wervel- storm van schoolkinderen mij verschrikt naar binnen deed rennen.

Appelen. Niets dan appelen, zachtroze met blanke ach- terwerken die alleen gedipt in zout meer deden dan dorst lessen, dieprode die aan woedende pruilmonden van oude ontevreden tantes deden denken maar des te zoeter smaak- ten en de kleurloze die zo lekker waren dat colonnes zwarte mieren de eindeloze weg van hun nesten naar de hoge takken aflegden om zich in hun plooi te verdringen.

De appels waren opeens allemaal rijp. Bij honderden la- gen ze 's ochtends op het donkere achtererf en ze bleven val- len, de hele dag door.

Het was midden mei...

De doorgaans vaalblauwe lucht werd dagelijks ontsierd door vormloze regenwolken die uit het oosten aandreven. Dan trilde er iets in het groen, de wind werd vochtig en bin- nen een mum van tijd was er niets dan water. En appelen. Tussen de glimmende bladeren hingen ze in stevige trossen te sidderen, zolang ze niet vielen en als voetzoekers uiteen- spatten.

Ik logeerde bij Peetje, uitgeleend door mijn moeder om de appelnood te helpen lenigen. De hele dag deed ik niets anders dan appels rapen, ze onder een enorme waterstraal ontdoen van modder en mieren en op een sprookjesachtige hoop leggen. Een indrukwekkende bezigheid voor als je zes bent en dol op alles wat zoet en gekleurd is.

Emely, Peetjes enige kind, stond in de keuken met houten lepels te roeren in allerlei potten.

* rijk geplooid robe (overblijfsel uit de koloniale tijd)

Na een paar dagen had zich een verzameling gevulde flessen gevormd waar zelfs de best gesorteerde Chinees niet aan kon tippen. Ik hielp de flessen naar oom Dolfi brengen, die onder een zinken afdakje handeldreef in zowat alles wat gewone mensen in kleine hoeveelheden nodig hebben. Er werden twee planken bij getimmerd en zijn assortiment was uitgebreid met appeltaart, appelcompote, appelzuur, appeldit en appeldat.

De meeste schik had ik echter in het aankondigen van de kleine kopers met hun verroeste centen voor Peetje en speelgoed, snoep en kleurige scherven voor mij.

Toch gaf ik niet één appel stiekem weg: ik hielp Peetjes beurs zwaarder worden. Moe van het rapen viel ik dan al voor de schemering in haar armen in slaap.

Op een nacht was ik wakker geworden doordat de regen abrupt ophield en een astmatische stilte veroorzaakte. Ik voelde dat ik op de vloer lag en niet in bed. Verward stond ik op. Ergens brandde licht. Op de tast kroop ik in het halfdonker de trap af naar beneden, de zitkamer, de keuken, het slaapvertrek van Peetje. Woelend met mijn vingers aan mijn pyjama ging ik naar de badkamer om er op het koude cement een plasje te doen, toen er een deur openbladerde en Emely naar binnen stoomde.

Het ging allemaal snel: licht uit, ik in haar koele armen en de huiver door een vijandige geur die zich als een lelijk litteken ergens in mij vasthechtte.

Ssstt zacht, zachtjes, werd ik ingestopt. Het werd de eerste keer dat ik in bed plaste.

Stinkvogels rond het huis. Op het dak, de putrand, balancerend op de schutting. Hun brede zwarte vleugels geplakt tegen het lijf, de kop ingetrokken, naarstig speurende ogen. Ik zat op het opstapje van de achterdeur de zoveelste appel half aangebeten in een vuilniston te mikken. Hoewel de zon